

Rapport 2011:53

Arkeologisk förundersökning

Fiberanslutningar i kv Pilgrimen

RAÄ 14

Kv Pilgrimen 2, 4 och 7
Söderköpings stad och kommun
Östergötlands län

Mats Magnusson

Fiberanslutningar i kv Pilgrimen

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning	4
Syfte	4
Metod och dokumentation	4
Resultat	4
Referenser	8
Tekniska uppgifter	9

Omslagsbild: Utsnitt ur 1779 års karta över Söderköping (LMS akt D111-1:16).

Ö S T E R G Ö T L A N D S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

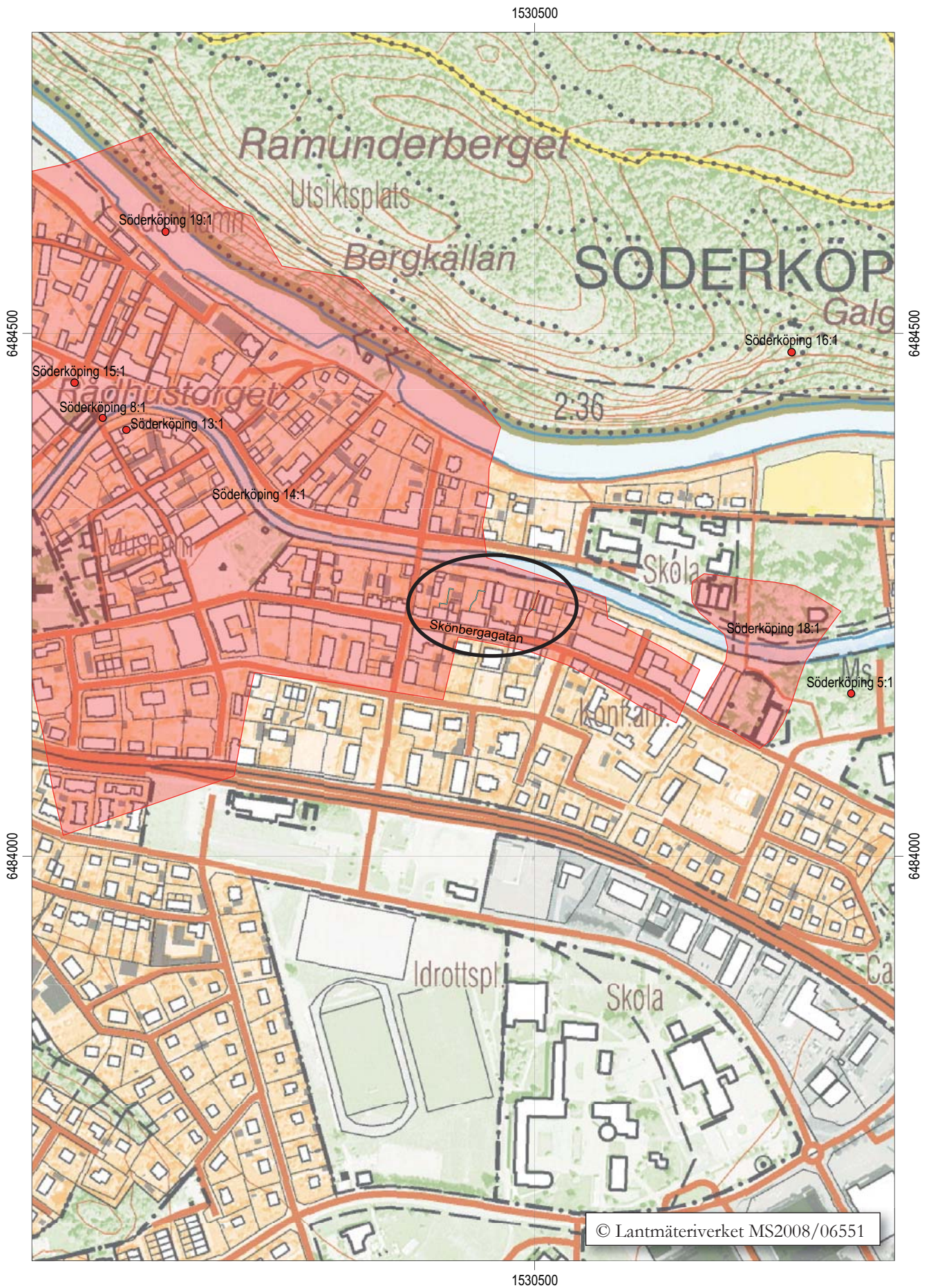
Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandsmuseum.se • www.ostergotlandsmuseum.se

Sammanfattning

I maj-juni 2011 utförde Östergötlands museum två arkeologiska förundersökningar i form av schaktningsövervakningar i kv Pilgrimen, Söderköpings stad och kommun. Schaktningsövervakningarna föranleddes av att flera fastigheter skulle anslutas till bredbandsnätet. Arbetena utfördes på uppdrag av Empower AB och Nea Installation AB. Vid schaktningsövervakningarna framkom toppen på kulturlager utmed större delen av de grävda schakten. Närmare Storån kunde en övergång mellan kulturlager och utfyllnadslager tydligt ses i kv Pilgrimen 7. Inga föremål omhändertogs vid undersökningen.

Mats Magnusson
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan, blad 8G 6g, med undersökningsområdet markerat. Skala 1:5 000.

Inledning

Östergötlands museum utförde under perioden maj-juni 2011 två arkeologiska förundersökningar, i form av schaktningsövervakningar, i samband med schaktandet för fiberanslutningar i kv Pilgrimen 2, 4 och 7, Söderköpings stad och kommun. Totalt undersöktes ca 85 löpmetrar schakt.

De arkeologiska förundersökningarna utfördes efter beslut från Länsstyrelsen Östergötland. Uppdragsgivare var Empower AB och Nea Installation AB. För de arkeologiska kostnaderna stod Nea Installation AB och Telia Sonera Scanova Access AB. Ansvarig för den arkeologiska förundersökningen och utformningen av rapporten var undertecknad.

Områdesbeskrivning

Söderköping är belagt i det skriftliga källmaterialet från mitten av 1200-talet. Redan under 1000-1100-talen var dock bebyggelse etablerad på platsen och orten fungerade sannolikt som en centralort för det omgivande landskapet. Staden växte fram där Storån och Lillån möts och från dessa vattendrag var det möjligt att nå Östersjön och Östergötlands inland. Sannolikt bidrog uppgrundningen av hamnområdet under senare delen av medeltiden till att staden under 1600-talet förlorade sin särställning till förmån för Norrköping och Valdemarsvik (Broberg & Hasselmo 1978).

Det arkeologiska källmaterialet har påvisat att en tät och regelbunden stadsbebyggelse var under uppbyggnad från tidigt 1200-tal. Vid 1200-talets slut var de flesta av stadens medeltida institutioner fullt utvecklade. Gatunätet inom Söderköpings centrala delar har visat sig i stort vara det samma som under medeltiden med vissa förskjutningar och den skillnaden att en hel del mindre gränder försvunnit under årens lopp.

Platserna som berördes av schaktningarna ligger inom Söderköpings medeltida stadsområde (RAÄ 14). Kvarteret Pilgrimen ligger längs Storån i det medeltida Söderköpings östra utkant. Staden kan ha inneslutits av ett stadsdike som eventuellt löpt genom grannkvarteret i öster, kv S:t Ragnhild. Tidigare arkeologiska undersökningar utmed Storån har visat på aktivitet från vikingatid och framåt (Tesch 1987).

År 1984 gjordes en arkeologisk undersökning inför byggandet av två parhus i kv Pilgrimen 8 och 9. Vid undersökningen framkom att högmedeltida kulturlager fanns bevarade direkt under gårdens grusbeläggning och rester efter en byggnad, ett dike och en kavelbro påträffades (Hasselmo 1991). I kv Pilgrimen 2 utfördes en arkeologisk förundersökning 1990 och där framkom kulturlager, avsatta under 1200-1300-talen, på ett djup av 0,2-0,4 m (Ljung 1990). Vid schaktning för vatten- och avlopp i kv Pilgrimen 3 år 2007 påträffades fem kultur-

lager i det 0,9 m djupa schaktet. Kulturlagren framkom på ett djup av ca 0,3 m men kunde inte dateras (Karls-son 2008).

Syfte

Syftet med förundersökningen, som genomfördes i form av en schaktningsövervakning, var att se till att fast fornlämning berördes i så liten omfattning som möjligt. Fornlämningar som framkom skulle dokumenteras avseende karaktär och omfattning samt om möjligt dateras. Målet var att resultatet skulle kunna kopplas till tidigare undersökningar och därigenom ge en utökad och fördjupad kunskap om det aktuella området.

Resultatet från förundersökningen skulle även kunna ligga till grund för länsstyrelsens fortsatta bedömningar i liknande ärenden samt utgöra ett underlag för uppdragsgivarnas framtida planeringsarbeten.

Metod och dokumentation

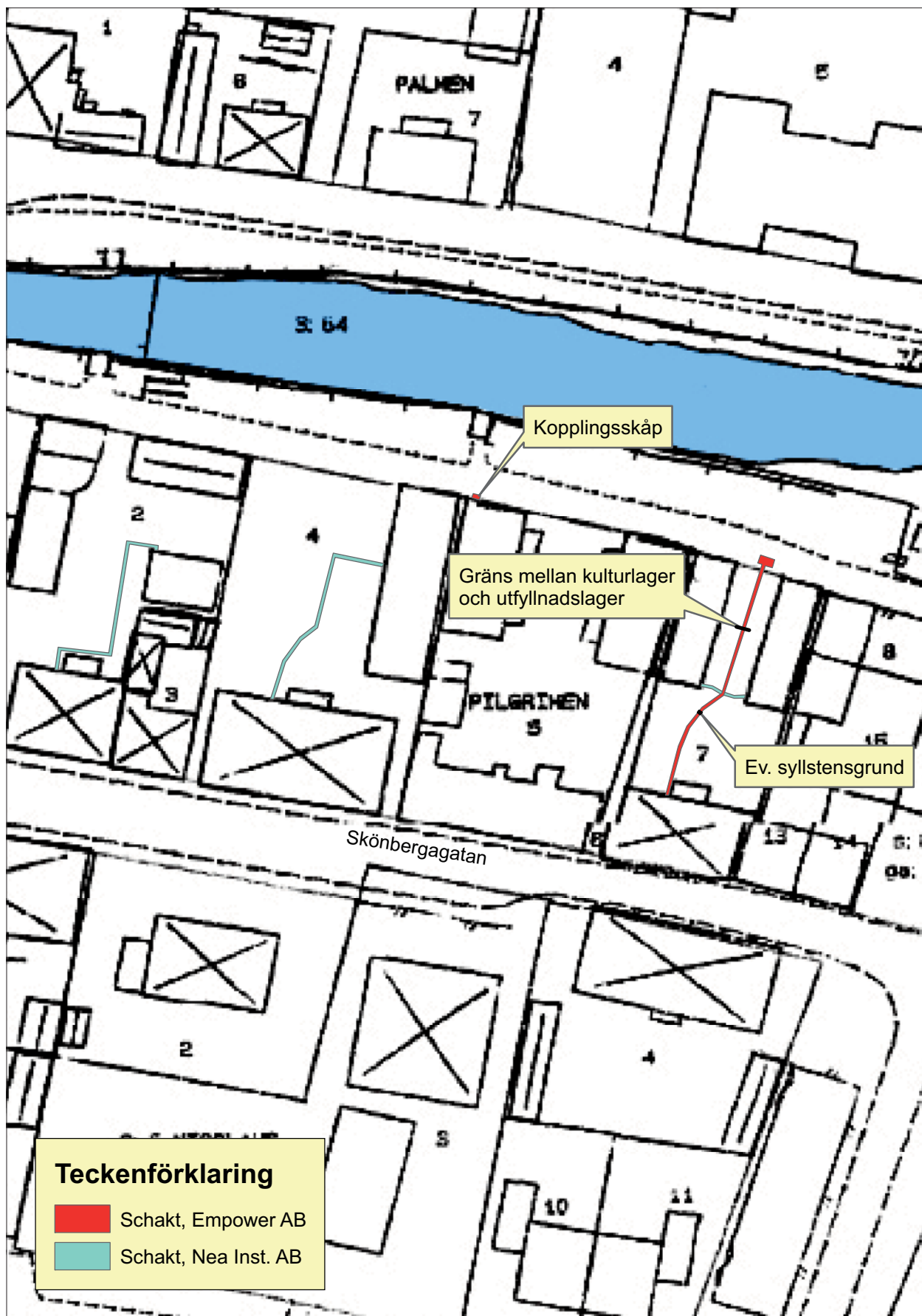
Den arkeologiska förundersökningen genomfördes som en schaktningsövervakning i samband med att schakten för fiberkablar handgrävdes. Totalt grävdes ca 85 löpmetrar schakt med en bredd om ca 0,15-0,20 m och ett djup av ca 0,25-0,30 m. Utöver detta grävdes ett ca 0,8 x 0,4 m stort och 0,4 m djupt schakt för nytt kopplingskåp i Åpromenaden. Den arkeologiska förundersökningen dokumenterades i form av digitalfotografering och beskrivning. Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.

Resultat

Huvudkabeln drogs i befintliga ledningsrör längs med Åpromenaden. Även i kv Pilgrimen 2 och 4 fanns befintliga ledningsrör som kunde utnyttjas för fiberkabeldragning till huvudfastigheterna, vilka ligger utmed Skönbergagatan (15A och 19A). På dessa gårdar grävdes sidoschakt till flera byggnader inom kvarteren.

I kv Pilgrimen 7 handgrävdes ett schakt mellan Åpromenaden och huvudfastigheten, Skönbergagatan 23A, samt sidoschakt till två gårdshus. Huvudschaktet var ca 35 m långt och gick över gården, mitt i en grusgång.

I Åpromenaden påträffades resterna efter en recent kullerstensbeläggning direkt under gruset. Från Åpromenaden var de första ca 8,9 m utfyllnadsmassor bestående av raseringsmassor och lera. Därefter övergick det till att bli ett brunt, jordigt kulturlager med innehåll av keramik (yngre rödgods, fajans och porslin), djurben, kritpipor, fönsterglas och järnföremål (spikar, hästskofragment). Detta kulturlager framkom på ca 0,20 m djup under gårdsytan.

Teckenförklaring

- Schakt, Empower AB
- Schakt, Nea Inst. AB

Figur 3. Schakten markerade på adresskartan över Söderköping. Skala 1:750.

Det grunda schaktet korsade på ett ställe något som skulle kunna vara en liten syllstensrad. Detta var en stenkoncentration vid schaktets 20 m bestående av mindre stenar (0,10-0,30 m i diameter). På grund av schaktets ringa bredd är tolkningen mycket osäker.

De två schakten i kv Pilgrimen 2 och 4 visade att gårdarna här bitvis hade tjockare gruslager än i kv Pilgrimen 7. Kulturlager påträffades utmed större delen av ledningssträckorna men endast i botten av de ca 0,25 m djupa schakten. Förutom kulturlager framkom inget övrigt av arkeologiskt intresse i dessa schakt.

Figur 4 ovan t v. Schaktet i kv Pilgrimen 7 mot SV.

Figur 5 ovan t h. Schaktet i kv Pilgrimen 7 mot NNV.

Figur 6 t v. Kullerstensbeläggning i Åpromenaden.

Samtliga foto Mats Magnusson, ÖM.

Figur 7. Schakten markerade på 1779 års karta över Söderköping (LMS akt D111-1:16). Skala 1:750.

Referenser

- Broberg, B & Hasselmo M. 1978. Söderköping. Medeltidsstaden 5. Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer, rapport. Göteborg.
- Hasselmo, M. 1991. Kvarteret Pilgrimen 8 och 9. Arkeologisk undersökning. Söderköping, Östergötland. Riksantikvarieämbetet, Byrån för Arkeologiska Undersökningar, Rapport.
- Karlsson, E. 2008. Kv Pilgrimen 3. Arkeologisk förundersökning. Söderköpings stad och kommun, Östergötlands län. Östergötlands länsmuseum, Rapport 2008:54. Linköping.
- Ljung, J-Å. 1990. Kvarteret Pilgrimen 2. Förundersökning av högmedeltida kulturlager och bebyggelse lämningar. Söderköping. Riksantikvarieämbetet, Byrån för Arkeologiska Undersökningar, Rapport.
- Tesch, S. 1987. Söderköping. Ur 7000 år på 20 år, arkeologiska undersökningar i Mellansverige. Riksantikvarieämbetet. Tierp.
- Lantmäteristyrelsens kartarkiv, LMS, akt D111-1:16. Mätning 1779, Söderköpings stad.

Tekniska uppgifter

Kvarter	Pilgrimen 2, 4 och 7
Stad och kommun	Söderköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	RAÄ 14
Ekonomiska kartans blad	086 66 (8G 6g Söderköping)
Koordinater	X6484446, Y1529795
Koordinatsystem	RT90 2,5 gon V
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning
Länsstyrelsens dnr	431-2388-11, 431-2905-11
Länsstyrelsens handläggare	Bertha Amaya, Magnus Johansson
Länsstyrelsens beslut	-
ÖLM dnr	233/11, 242/11
ÖLM projektnr	531253, 531256
Uppdragsgivare	Empower AB & Nea Installation AB
Kostnadsansvarig	Telia Sonera Scanova Access AB & Nea Installation AB
Projektledare	Mats Magnusson
Rapportarbete	Mats Magnusson
Fältarbetstid	2011-05-25--26
Totalt undersöktes	Ca 85 löpmeter
Fynd	-
Foto	Digitala
Analyser	-
Grafik	Mats Magnusson
Renritning	-
Grafisk form	Lasse Norr
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273	Rapport 2011:53 © Östergötlands museum

I maj-juni 2011 utförde Östergötlands museum två arkeologiska förundersökningar i form av schaktningsövervakningar i kv Pilgrimen, Söderköpings stad och kommun. Undersökningarna föranleddes av att flera fastigheter skulle anslutas till bredbandsnätet. Vid schaktningsövervakningarna framkom toppen på kulturlager utmed större delen av de grävda schakten. Närmare Storån kunde en övergång mellan kulturlager och utfyllnadslager tydligt ses i kv Pilgrimen 7.